

Bunane kuul ja Ufu proov.

„Oh ema etš see olnud ime itus? Ma olen julle ikka ütelnud,
et jutt nõnda läheb.“

Bunane tuul ja Ufu proov.

„Oh ema et3 see olnud tme ilus? Ma olen sulle iika litlenud,
et jutt nõnda läheb.“

J. Felsbergi ja A. Tetermanni trükk, Tallinnas.

Punane kuul.

See oli Oliver Cromwell'i ajal. Doberst Mayfar, noorem ohwitser pro- tektorisõjawäes, oli alles 30 aastat wana, aga oma noorusest hoolimata jiiiski üks tubli, hakkaja ja harjunud sõjamees, sest ta oli juba seitsmeteistkümmne aastafelt soldati teenistusesse astunud. Mitmes lahingus oli ta wõidelnud, järk järgult tõusnud, ja enesele ausa teenistuse läbi üleüldise lugupidamise ja praeguse seisuse teeninud. Müüd aga rõhus teda suur mure; üks tume wari oli ta õnne peale langenud.

Dalwine õhtu oli kätte jõudnud; õues oli pime ja tuisune; toas kurblik waitus. Oberst oma noore naesega oliwad oma hädaft ja mureft kõnelemud, oma piibli tüki lugenud ja õhtupalwe ära pidanud. Müüd ei

jäenud enam muud teha kui käsi käes tule peale waadata, järele mõtelda ja — oodata. Krua ei olnud neil oodata, seda nad teadsiwad ja naene wärises nende mõtete juures. Neil oli laps, Abby, 7 aastat wana; see oli nende ebajumal. Nemad teadsiwad, et ta warsti tuleb neid suudlema ja head ööd üt-
lema ja ooberst ütles: „Kuiwata oma filmad ära ja näitame endid õnnelikud olewat — tema rõemuks! Meie peame filmapilguks unustama, mis meil ees seisab.“

Jah, ma tahan seda katsuda. Ma tahan katsuda, kas ma wõin oma walu südamesse suruda, ilma, et see lõhkeb.“

„Ja meie tahame kannatlikult eneste peale wõtta, mis meile on kanda antud, ja mitte unustada, et kõik, mis tema teeb, on hästi tehtud ja meie kasuks tuleb . . .“

„Tema tahtmine sündigu! Jah, seda wõin ma uikliku hingega ütelda — ma tahaksin jeda ka kõigest südamest tunda. Oh, et ma jeda wõitjin! Aga see mõte, et seda armast kätt, mida wiimist kord pigistan ja suudlen — —“

„Ole wait, mu kallis, ta tuleb!“

Üks wäike kogu loffis juustega tuli öö-

riides uksest jisse ja kargas isa juurde, kes last oma rinna vastu rõhus ja kiirgliselt suudles, üks-, kaks-, kolm korda.

„Dota, sa ei tohi mind mitte nii tugevasti suudleda! Sina saad mu juuksed ära!“

„Ah see teeb mulle hirmust kahju: kas sa annad mulle andeks, mu armas?“

„Jah, muidugi, isa! Aga kas sul on sellest tõeste kahju? Kas sa ei tee muidu nõnda; wõi oled sa tõeste kurb sellepärast?“

„Küll sa saad seda warsti näha, Abby!“ ütles ooberst, kattis oma silmad kahe käega finni ja tegi ennaft nuuksuma. Laps ehmatas selle nähtuse üle, hakkas ise nutma ja püüdis oma isa käsi filmade eest ära kiskuda ja hüüdis:

„Oh ära nuta, armas isa! Abby ei ole seda mitte pahaste mõtelnud; Abbi ei taha seda enam iial, iial enam seda teha. Ma palun, isa!“

Ta tõmbas juuri käsa ja katsus neid ühest ära lahutada. Seal juhtus ta korraga ühte filma läbi sõrmede nägema ja hüüdis:

„Oh sa wallatu isa, sina pole sugugi nutnud; sa oled mulle muidu tempu teinud! Abby läheb nüüd ema juurde, ta mõistab Abby'ga paremini ümberkäia.“

„Ta tahtis sõlelt maha ronida, aga isa si-
rutas oma käed ta ümber ja ütles:

„Ei, armas laps, jõe minu juurde! Isa
oli wallatu, aga ta tunneb seda ja kahjatseb
— tule ja luba, et ta sinu filmapiisarad ära
juudleb! — Ta palub ju sinu käest andeks,
ja tahab karistuseks kõik teha, mis Abby üt-
leb, nõnda. Nüüd on kõik ärajuudletud ja
mitte ühte juufsetukagi pole jäitunud — ja
mis Abby nüüd kähib? — — —“

„Nüüd räägi mulle üks jutt!“

Kuule!

Wanemad jäiwad wait ja kuulasiwad.
Läbi tuule kohina tuliwad sammud kuulda-
wale, tuliwad ifka lähemale ja lähemale ja
läksiwad selgemaks — siis jõudsiwad mööda
ja kadusiwad kaugusesse. Wanemad hinga-
siwad mõlemad kergemalt ja isa ütles:

„Tahad siis ühte juttu kuulda? Ühte lus-
tilikku juttu?“

„Ei, isa, ühte hirmust!“

Isa katsus teda ühe lustiliku jutuga peale
meelitada, aga wäike jäi oma õiguse juurde,
et isa pidi kõik tegema, mis ta kähib. Ta
oli üks hea puritani soldat ja oli oma sõna
annud — ta nägi nüüd, et ta seda peab pi-
dama.

"Iga, hüüdis Abby, ega meil alati pea lustilikud jutud olema! Minu Beti ütleb, et inimestel mitte alati lustilikud asjad ei ole. On see tõsi, isa? Tema ütleb nõnda."

Ena ohkas ja kartus langes jälle raskesti tema südamele peale. Iga vastas lahkesti:

"Jah, see on tõsi, mu kallid! Mured ei jää mitte tulemata. See on paraku nõnda."

"Oh, siis räägi üks jutt sellest, isa — üks õieti hirmus, nõnda, et see kõigile hirmu peale ajab, nagu oleks see meil käes! Tule hästi süüa ligidale, ema, ja võta Abby teine käsi peusse! Kas sa tead, kui see siis liig hirmsaks läheb, siis võime meie kergemini vastu pida, kui meie kõik kõrvu istume ja jina minu käest kinni hoiad. Nõnda, isa, nüüd võid sa peale hakata!"

"Noh siis — . . . olivad kord 3 ooberstit . . ."

"Oh, see on ilus! Mina tean üsna heaste, mis ooberstitid on, sest et jina ka üks oled, ja ma tunnen nende riidid. Ma palun, räägi edasi, isa!"

"Sa ühes lahingis olivad nad distsipliini (õjajorda) rikkunud."

See mõeras sõna meeldis lapsele; imetledes ja uudishimuliselt vaatas ta üles ja ütles:

„Kas see on miski hea aji süüa, isa?“

Vanemad pidašwad mõlemad naeru ja isa vastas:

„Ei, laps, see on üksna teine aji. Nemad astušwad oma käsust üle.“

„Dn see miski — —?“

„Ei, see sünni niisama wähe süüa kui see teine. Neid kästi ühes õnnetumas lahingis ühe kindla koha peale tormi joosta, et soldatitele taganemise teed lahti teha. Aga omas talituses astušwad nad oma käsust üle, tormasiwad tõsiselt kindluse peale ja saiwad wõitu. Ülemkindral kiitis neid küll, aga oli pahane nende sõrakuulmata oleku üle ja saatis neid Londonisse, et seal kohus nende elu üle otsuse teeks.“

„Dn see suur kindral Cromwell, isa?“

„Kah.“

„Oh feda olen ma näinud, isa! Kui ta nii uhkeste oma suure hobuse seljas soldatitega meie majast mööda läheb, siis ta teeb niisuguse näu . . . nii . . . nii . . . ma ei tea enam õieti kudas, aga ta näitab, nagu oleks ta rahutu ja feda wõib näha, et inimesed teda kardawad. Aga mina ei kardata teda, sest ta pole minu peale feda wiiji waa-danud.“

„Oh sa väike armas latraja! Siis saiwad ooberstid wangi wõetud ja Londonisse toodud ja ausõna peale lahti lastud, et weel wiimast korda oma perekondi . . .“

Kuule!

Nemad kuulasiwad. Jälle jalaastumised; siis läksiwad nad jälle mööda. Ema lastis pea oma abikaasa õla najale, et oma kahwatuft warjata.

„Nemad on täna hommiku siia jõudnud.“

„Ütle isa, kas see on siis päris tõsine jutt?“

„Jah, muidugi, mu südamekene!“

„Oh kui ilus; see on ju palju parem; ma palun, isa, kudas läheb see jutt edasi? Aga ema, . . . armas ema, kas sa siis nutad?“

„Tule, jäta mind, laps! Ma mõtlesin ainult nende . . . waeste perekondade peale.“

„Aga sa ei pea nutma, armas ema! See läheb kõik weel hästi, küll sa näed; juttude juures on ikka nõnda. Ma palun, isa, räägi edasi, kuni sinnamaale, kus öeldakse: Ja nemad elasiwad õnnelikult kuni otsani! Eks ole tõsi, ema, ega sa siis enam ei nuta? Ma palun, isa, jutusta edasi!“

„Eiiti wiidi wangid Towerisse, enne kui neid koju lasti.“

"Mina tunnen Towerit. Meie mõime te-
da siit näha."

"Toweris istus sõjakohus ühe tunni aega
nende pärast koos ja leidis neid süüdlased
olewat. Neid mõisteti mahalaskmise surma."

"Maha lastud, isa?"

"Oh kui hirmus! armas ema! ja nutad
ju jälle; ära nuta! See jutt läheb nüüd
warsti hea koha peale, küll sa näed. Tee
ruttu, isa, et ema rõemfaks saab. Miks sa
ei räägi nii ruttu?"

"Sul on üsna õigus; see tuleb küll sel-
lest, et ma sagedaste pean mõtlema."

"Aga sa ei pea mitte mõtlema, isa, sa
pead ikka edasi jutustama!"

"Jah, mu laps, — need kolm ooberstit .

"Kas sa tunned neid, isa?"

"Jah, tunnen."

"Oh peaks mina ka neid tundma! Minul
on kõigest ooberstiteist hea meel. Mis sa ar-
wad, kas nad lasewad mind endid suudleda?"

"Obersti heal wärises natuke, kui ta wastas:
"Üks neist lasewad tõeste. Tule, suudle mind
tema asemel!"

"Jah, isa — — ja need kaks on mõle-
ma teise eest. Mina usun, et nad lasewad

endid minust suudleda, kui ma neile ütlen: Minu isa on ka ooberst ja väga vahva; tema oleks niisama teinud kui teie ja sellepärast ei või see mitte paha olla, ütelgu inimesed, mis nad tahavad. Teil ei ole tarvis sugugi häbeneda." Siis nad laskevad endid suudleda, eks ole tõsi, isa?"

"Üksna rõemuga, seda teab Sumal, mu laps!"

"Ema, ära nuta, hea ema! Nüüd tuleb varsti see koht kus nad kõik õnnelikult saavad. Isa, ma palun, räägi edasi!"

"Siis olivad mõned neist kurvad — nemad olivad kõik kurvad; kõik sõjakohus. Ja nemad läkivad ülemlindrali juurde ja ütlesivad, et nad on oma kohut täitnud — sest see oli ju nende kohus — ja nüüd paluda nad seda, et kaks ülemlat armu saaks ja ainult üks maha lastakse. Sellest oleks küllalt sõjaväele hirmuks. Aga ülemlindral oli väga wali ja lükkas nende palved tagasi; et kui nemad oma kohuseid olla täitnud ja oma südametunnistuse järele teinud, siis ei tahta tema oma kohut ka mitte tagasi tõmmata, ega oma soldati au teutada. Nemad aga vastasivad, et nemad tema käest miskit ei olla palunud, mis nemad ise ka ei oleks tei-

nud, kui nemad tema asemel oleks ja neil see suur eesõigus oleks olnud armu anda. See mõjus tema peale, ta pidas natuke aega nõu ja waljus kadus tema näst. Siis käskis ta neid oodata ja läks oma tuppä, et palwes Jumala käest nõu küsida. Kui ta jälle tagasi tuli, ütles ta: „Nemad peawad liisku heitma; üks peab surema; kaks peawad elama.“

„Ja kas nad on liisku heitnud, isa?“ Ja kes peab surema? Oh, see waene mees!“

„Ei, nad on selle wastu pannud?“

„Kas nad ei tahtnud seda teha, isa?“

„Ei.“

„Mikspärast mitte.“

„Nemad ütlesiwad, et see, kes surma liisu osa wõtaks, ennast oma enese rriitahiliku teu läbi surmale mõistaks ja see ei olla muud kui enese tapmine, üteldagu, mis tahtes. Nemad aga olla ristiniimesed ja piiblis olla neile keelatud, ise enese elu wõtta. Selle wastuse saatseiwad nad ülemlindralile ja lastseiwad temale ütelda, et nad walmis olla sõjakohtu otsuse täitmisest ootamas.“

„Wis see siis tähendab, isa?“

„Et nemad kõik et nemad kõik püssiga mahalastud saawad.“

Kuule!
 Tuul? Ei. Kapp—kapp—kaap. — pörr,
 pörr. — —

"Ülemkindrasi nimel, tehke lahti!"

"Isa, waata aga need on soldatid! Mul on soldatitest hea meel. Kas ma tohin neile lahti teha? Ma palun, isa!"

Ta kargas maha, jooksis ukse juurde ja tegi lahti lahkeste hüüdes: "Tulge aga sisse, tulge aga sisse! Abby teeb teile lahti."

Siin nad on, isa! Soldatid! Soldatid, ma tunnen heaste."

Wäike salk astus sisse ja seadis ennast reaspe, püüsid käes: nende ohwitser teretas, surma mõistetud oberst seisis püsti seal ja vastas teretust, tema naene seisis ta kõrvas furnu kõrva näuga — aga mingit muud hädaldamise märki ei tulnud nähtawale. Laps waatas selle sündmuse peale sätendamal silmil

Üks piff kallistamine isa, ema ja lapse poolt; siis käst: "Edwerisse — mars!" Kindlas sõjamehe olekus lahkus oberst majast soldatite saatusel. Siis pandi üks luffu.

"Oh ema, üks see olnud imeilus? Ma olen sulle ikka ütelnud, et jutt nõnda läheb.

Müüid nad lähewad Towerisſe ja seal ta wõib ülemaid näha. Tema —"

Tule minu ſülle, ja waene, ilmaſüüta wilets!"

* * *

Teifel hommitul ei wõinud waene, õnnetu ema mitte enam woodiſt wälja tulla. Arstid ja halastajad õed istuſiwad tema juures ja rääkiwad ſalaja üksteisega. Abby ei tohtinud tuppä tulla; teda oli kästus uulitſale minna ja mängida — ema olla wäga haige.

Bakſus talweriides läks laps maja ette ja mängis tükkäega; ſiis tuli tale üks mõte, et ſee päris imelik ja üsna ülekohtus olla, et isa nii kaua Towerisſe jäeda, kuna ema nii haige oli. Ta tabtis lord isat näha. Üks tund hiljemalt astus sõjakohus ülemkindlari ette. Sirgelt, tumeda näuga, sõrmenukid laua peale toetatud ſeiſis ta seal ja näitas kõnelejale käega et ta peab rääkima. — See ütles:

"Meie oleme neid tungiwalt palunud asja weel lord järele mõtelda; meie oleme neid wannutanud, aga nad jäiwad ſelle juurde, et nad liiſku ei wõta. Nemad tahawad ſurra, aga mitte oma uſu eeskirjadest üleastuda."

Protector tegi tumeda näu, aga waiſis

siiski. Täht aega jäi ta mõttetesse, siis ütles ta:

"Nemad ei pea mitte kõik surema; nende eest peab liisku heidetama."

Juuresolejad mõtsiwad seda suure tänuga vastu.

"Dooge nad siia! Wiige nad siia tuppa! Seal peawad nad seisma, filmad seina pool ja käed selja taha risti pandud. Andke mulle teada kui nad seal on!"

Kui Cromwell jälle üksi oli, pani ta ennast istuma ja andis ühele adjudandile käsku.

"Dooge mulle see lähem parem väike laps jisse, kes õuest mööda läheb!"

Waewalt oli noor ohwitser uksest wälja läinud, kui ta ka juba jälle tagasi tuli Abby käe kõrwas, kelle riiete peal lumi sätendas. Väike läks ilma kartmata riigi ülempaamehe juurde, kelle nime juures würostid ja kuningad wärisewad; ta ronis ta sülle ja ütles:

"Sind tunnen mina; sa oled ülem kindral; mina olen sind juba näinud, kui sa üks kord minu majast mööda läksid. Kõik kartsiwad sind, aga mina mitte, sest et sa minu peale nii tigidaste ei waadanud. Eks ole tõsi, sina tead seda küll weel? Minul oli minu punane kuub seljas — see kus punased

asjad ees oliwad. Kas sa seda ei tea enam?"

Üks naeratus käis protektori waljust näust läbi ja ta wiivitas ettevaatlikult wastusega.

"Jah, ometi ma pean järele mõtlema see oli"

"Mina seifin just maja ees, minu maja ees, kas sa tead?"

"Hm! Sa wäike armas kallikene, see on ju üsna häbi, aga ma tean tõeste . . ."

Laps segas etteheitwalt wahel:

"Ah sina oled seda üsna unustanud. Aga mina mitte."

"Mina tunnen ka üsna tõeste selle üle häbi, aga nüüd ma ei taha sind mitte enam unustada, oma sõna peale. Eks ole tõsi, sa annad mulle andeks, ja meie tahame nüüd sest saadik ikka head sõbrad olla?"

"Jah, muidugi, ehk ma küll ei mõista, kuidas sina mind wõisid unustada. Sina oled küll wäga unustaja, aga mina olen ka mõni lord; minu Bety on seda mulle ütelnud. Siiski ma annan seda sulle andeks, sest ma usun, sina oled ometi hea, kui aga sa pead mind paremini oma sülle wõtma ja käega ümber kinni hoidma, nagu isa — siin on külm."

"Tule hoiä siis ennaft hästi minu ligidale, sa wäike uus sõbranna! Nüüdsest saadif oled sa siis minu wana sõbranna, efs ole tõsi! Sa tuletad mulle minu wäikest tüdrukut meele — nüüd ta pole küll enam ammuigi mitte wäike — aga see oli üks armas, kena wäike kallilene ja temal oli niisamasugune imewägi kui sinul, ja wäike ingel. Oma hõrna usaldusega igaihe wastu, olgu sõber ehk wõeras, teed sa kõiki tahtlikuks orjaks, kes sinu wõimusesse langeb. Just nagu sina nüüd, oli tema ka enne minu kaenlas, ajas mul wäimuse ja mure südamest wälja ja andis temale rahu, just nagu sina nüüd. Ja meie kahekesi olime sõbrad ja mängufeltjilised. Ammu, ammu on see rõemu taewas minuft kadunud aja pimeduse sisse, ja sina tood te-da mulle nüüd jälle; — wõta selle eest ihe waewatu ja koormatu õnnistust ja wäike kal-lilene, kes mult Inglismaa koorma ja mure ära wõtab, et ma rahu saan!"

"Kas sul oli temast wäga, wäga, wäga heameel?"

"Seda wõid sa sellest näha: temal oli tarwis ainult käskida ja mina kuulsin sõna."

"Sina oled nii hea! Kas sa tahad mind suudleda?"

"Kõigest südamest . . . ma olen koguni uhke selle peale. Nõnda — see on sinule . . . ja see on temale. Sina oled mind sellepärast palunud, ja sina oleksid mind võinud käsida, sest sina oled nüüd tema asemel ja mis ja mind käsid, pean ma täitma."

Laps lastutas käsja rõemu pärast, selle uue woli üle, siis tungis üks müdin ta kõrwu: korralt meeste jalaastumine.

"Soldatid! Soldatid! Abby tahaks neid wäga heameelega näha."

"Sa pead neid nägema, mu laps. Aga oota üks filmapilk, ma annan sulle midagi toimetada!"

Üks ohwitser astus fisse, teretas ja ütles:

"Süüdlased on paigal, Sir." Siis kummardas jälle ja läks minema.

Kiigiüllem andis Abby'le kolm wäikest pitserilakist kuuli. Kaks neist oliwad walged ja üks punane; see pidi seda, kes ta sai, surma mõistma.

"Oh, misfugune ilus punane! Kas need kõik on minule?"

"Ei, südamekene, need on teiste inimestele. Üks seal kardina taga, on lahti; mine sealt läbi teise tupp. Seal näed ja kolm meest reas seiswat, käed selja peal — nõnda

— ja igaiks hoiab oma käe lahti nagu kausi. Pane igasse peusse üks kuul ja tule siis jälle tagasi minu juurde!”

Abby kadus kardina taha ja protektor jäi üksi. Ta ütles püha aukartusega:

„Minu segaduses tuli mulle see mõte tõeste temast, kes üksi alaline abi on neile, kes tiitkuses on ja tema abi otsivad. Tema teab, kelle peale see liisk peab langema ja on mulle selle patuta saadiku saanud, et tema tahtmine sünniks. Meie inimesed võime elvida, aga tema ei elgi iial. Smelikud on tema teed ja põhjatu tema tarkus. Riidetud olgu tema püha nimi!”

Kui väike Abby kardina enese järelt kolku lastis, silmitses ta natuke aega väga uudishimulikult tuba, soldatite liikumata kogusid ja neid kolme wangi. Siis libises üks lahus tema näu üle ja ta mõtles: Üks neist on isa; mina tunnen teda selja takka. Tema peab selle ilusama saama.“ Onnelikult jooksis ta sinna juurde ja pani pitsirilaki kuuli lahtisesse peusse, siis pööris, oma isa kaenla alt läbiwahtides, oma naeratawa näu tema poole ja hüüdis:

„Isa, isa! Waata mis sina said! Mina andsin teda sulle.“

Doberst heitis ühe pilgu selle õnnetuma anni peale, langes põlvili ja wajutas armastuse ja walu sunnil, wäikeste ilmasüüta surmaotsuse täitja wastu rinda. Soldatid, ohwitserid ja mõlemad armu saanud ooberstid, saidwad filmapilguks nagu halwatud seft kolelast etendusest, ja siis wõttis liigutus wõimust seda haledat asja nähes; nende silmad langeiwad wett täis ja nad ei hähene nud mitte nutta. Üks pühalik, sügaw wailjus walitseb lähematel minutitel, siis läks wahimeeste ohwitser üsna wastumeelt oma wangi juurde, puudutas tema õla külge ja ütles pehmel häälel:

„Nii walus kui see mul on Sir . . . aga minu kohus käsib mind.“

„Käsib, mis?“ küsis laps.

„Mina pean teda ärawiima . . .“

„Sinna . . . sinna . . . Jumal aidaku mind! . . . sinna teise kindluse jausse.“

„Aga see ei lähe nüüd tõeste mitte. Minu ema on haige, ja mina wiin teda koju.“

Ta pööras ennast ümber, ronis oma isa selja peale ja firutas oma käed tema kaela ümber:

„Tule, isa, meie tahame nüüd minna!“

"Mu waene laps! Ma ei wõi mitte. Mina pean temaga minema."

Laps kargas maha ja waatas imekspannes enese ümber. Siis jooksis ta ohwitseri juurde, pörutas pahaselt wäikest jalga wastu maad ja hüüdis:

"Mina olen jinule ometi ütelnud, et mu ema haige on, ja sina oled seda küll kuulnud. Lase teda minna — sina pead!"

"Waene laps! Zumal andku, et ma seda wõiks! Aga ma ei wõi mitte teist, mina pean teda ära wiima. Olge walmis, wahid! . . . püüsid üles!"

Kui wälf oli Abby sealt kadunud. Lähemal filmapiilgul tuli ta jälle, ülemkindrali kättpidi tagawedades. Selle kardetawa ilmutuse juures oliwad kõik walmis, ohwitserid teretaiwad ja wahid andjiwad au.

"Käsi sina neid!" — Minu ema on haige ja tal on isat tarwis; mina olen neile ütelnud, aga nemad ei kuule koguni mind ja tahawad teda ära wiia."

Ülemkindral näitas nagu pikkest löödud.

"Sinu isa, laps? On see sinu isa?"

"Muidugi! See oli ikka minu isa. Kas ma olekjin muidu selle punase kuuli temale

annud ja mitte teistele, kui ta mulle mitte nii armas poleks olnud? Dõeste mitte!"

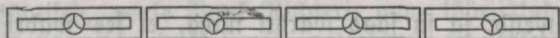
Chmatius tõmbas protektori jumetumaks ja ta ütles:

"Zumal aita mind! Saatana kawaluse läbi olen ma hirmsamat asja teinud, kui iial üks inimene tegi — ja ei sugugi abi, sugugi abi! Mis pean — mis wõin ma teha?"

"Sina wõid ometi neid käsida, et nad teda minna lasewad!" Ja ta hakkas ise muutsuma. Ütle nüüd ometi neile. Sina lubasid mulle, et mul on tarwis ainult käsida, ja nüüd on esimene lord, et ma ütlen, et sa seda peaksid tegema, ja sina ei tee seda ometi mitte!"

Üks pehme sära lautas ennast wana sõjamehe karmi näu üle. Ta pani oma kae wäikese käsijanna õla peale ja ütles:

"Zumal olgu kiidetud ja tänatud selle mõtlemata lubamise peastwa juhtumise eest! Ja õnn sulle, et sa Demast juhatatud, mulle seda oled meeletuletanud! Zumala film hingab su peal, mu laps! Wahid! Kuulge ta käsku — tema räägib minu suu läbi! Wang on armu saanud; laske ta wabaks!"

Usu proov.

See ei aita kedagi, Paul, usk on üsna hea omal kohal, aga töötuppa ei passi ta mitte; parem jäta ta kohe ulse taha, kui ja nende inimestega tahad walmis saada.

Uga Paul raputas pead. „Ceda ma ei wõi,“ ütles ta. „Mina ei taha kellegile oma usku peale sundida, ega neile ettekuulutada, nagu öeldakse; aga mul ei olekski usku, kui ta mind mitte igapäewases elus ei juhataks, olgu see kodu eht wäljas.“

Paul Richter oli hiljuti alles selle koha peale asunud, ja siiski oli juba tuttav, et ta korralikult Sumala kojas käis ja perekonda teifiti kaswatas kui mitmed muud ja sellepärast oliwad tema tööseltjilised tema wennale juba mõista annud, et ta oma usuga peaks tagasihoidlik olema.

„Suntidega peab huluma,“ ütles tema

wend, ja ja saad warsti näha, et see wabrikus teifeti ei lähe."

Paul naeratas. "Eks saame näha," ütles ta. Ta oli juba nädali otsa wabrikus töötanud ja ei olnud mingit halba ette tulnud, muud kui oli wähest oma karstuse ja wagaduse pärast natuke pilgata saanud.

Sõimunime „ärgand hing" oli ta üsna rahuga wastu wõtnud ja kaunis lustakalt selle peale waswanud. Ta arwas, kui ta põhjused neile juba tuttawaks on saanud, siis pöörab asi teifeti. Tema wend tuli aga wähest teda waatama ja andis temale teada, et töölised kindlaste olla ettewõtnud, tema usku mitte töötuppa lasta. Praegu ei wõinud ta weel öieti aru saada, kuidas nad seda teelda tahtsiwad, aga mõni päew peale selle, pidi ta seda teada saama.

Wabrikus oli tööd palju. Üks tähtjas tellimine oli tulnud ja pidi lühikese ajaga walmis saama. Iga minut oli kallis. Töölised teadsiwad seda küll; sest isegi töö ülewaa-taja pidi wähest siin ja seal oma kätt töö külge panema, ehk ta küll päriselt töötubade ülewaaatamisele kohustatud oli. Ühel päewal kutsuti teda siiski teise wabriku jausse. Nii pea kui ta oli äraläinud, panuwad kõik

töölised, peale Paul Richteri, oma tööriistad käest ära ja hakkasivad naljatama ja üksteisega jutustama. Paul hõõweldas siiski hooliga edasi. Korraga hüüdis üks neist tema vastu: „Mis sa seal teed? Pea finni! Meie tahame nüüd kõik ühe weerand tunni rahu saada ja sina pead vähemast töö seisma jätma, kui sa ka niisuguste patustega, nagu meie oleme, et tohi rääkida.“

Paul waatas üles, ilma et ta oma kätt oleks pingi juurest eemale wõtnud. „Minul ei ole sugugi lusti seisma jätta,“ ütles ta, „mina töötan parem edasi.“

„Meie ei taha aga mitte, et sa pead edasi töötama. Meie tahame heameelel kõik ühesugust õigust.“

„Mina ka,“ wastas Paul, „ja sellepärast ei wõi ma praegu wabriku herrat mitte warastada.“

„Herrat warastada!“ kiskendasivad mitmed healed ühtlasi.

„Wluidugi see on wargus, kui teie aega raiskate, mille eest ta teile maksab.“ ütles Paul ja hakkas jälle hõõweldama.

„Kuule! Pea ometi lord finni, wana pois! Seleta esite, mis sa sellega tahad ütelda,“ ütles üks ja hakkas oma käega tema

käewarrest finni. Sel filmapilgul kuuldi töö ülewaatajat tulewat, koha wõeti tööriistad kätte ja töö läks edasi, nii et a'i teiseks päewaks jäeti.

Järgmisel hommikul oli töö ülewaatajal jälle kontorisse minna. Jälle wisati tööriistad kõrwale. Seeford löödi Paulil peitel, mida ta praegu just tarwitas, käest maha, kuna üks wihase häälega tema wastu hüüis: „Kudas sa tohid ütelda, et meie oma peremest warastame? Ma ei ole iial kedagi oma elus kopiku eestki petnud.“

„Eh! küll mitte,“ ütles Paul rahulikult, „aga kudas pean ma seda muuks kui warguseks nimetama, kui teie oma herra tööaega raiskate?“

„Kahu,“ astus üks teine sinna wabele, „ärge tülitsege! Mina tean, et sa mitte paha mees ei ole ja wõtad mõistust ja teed nõnda kui meie kõik teeme; kui sa enne tead, et see siin selle wabriku wiis on. Sa ei ole weel selle kohaga tuttaw, ja ei tea, et meid siin tihti nii tagaetaakse, nagu nüüdgi, et meie seda üsna tarwis tunneme, enestele parajal ajal natuke puhkamise aega wõtta.“

„Mina ei näe, et meid nii taga aetakse,“ ütles Paul, „kõik mis nõutakse, on ainult

see, et meie alati oma töö juures peame olema. Aga mul pole nüüd aega waielda," ütles ta peitelt kätte wõttes, „meie wõime pärast rääkida.“

„See ei lähe, meie peame asjale lõpu tegema," ütles esimene jälle. „Sull ei näita sugugi lusti olewat töötua korra pidamise alla heita; seleta meile mikspärast mitte?“

Paul waatas ülesse. „Selle korrapidamise alla ei heida ma iialgi," wastas ta, „sest see ei ole õige, hea ega aus.“

Jälle sundis ülewaataja lähenemine waidlust lõpetama; aga enne õhtut pidi ta sealt jälle ära minema, kohe wiisati tööriistad korwale nagu ennegi ja üks tööline alustas pilkawal toonil. „Nüüd herra „ärgand hing," tahame Teie jutlust otsani kuulda.“

„Mina ei ütle mingit jutlust," ütles Paul, ilma et ta tööd oleks seisma jätnud.

„Meeletus! Põiklemine! Wagadel on alati jutlus keele peal. Sa lõpetasid mitte õige, hea ega ausaga ära. Mine edasi.“

„Kui sa minu mõtetest niisuguses asjus rohkem teada tahad, siis tahan ma sulle pärast rääkida; aga nüüd jutlustamisega, nagu teie seda nimetate, tööaega raisates teeksin niisama ülekohut nagu sina," ütles Paul.

"Täna wäga felle au eest! Sina oled mull' üks ilus palwemees!" hüüdis üks teine. "Aga seda ma ütlen sulle: Kui sa oma kohta siin wabrikus tahad pidada, siis pead sa oma usu wälja jätma."

"Eks ma ole sulle juba ütelnud? ütles ta wend, kui ta seda lugu kuulis. "Sina pead järele andma, Paul, muidu kautad sa oma töö ja see tuleb sulle nüüd raskeks, kus sul kaks haiget last on."

"Mina loodan et see nii kaugele ei lähe," wastas Paul; "pahem on juba nüüd möödas. Nemed tunnewad nüüd minu põhju si ja jätawad mind edeäpidi rahule."

Selle asja juures ekkis Paul ometegi. Tema wastupanemine oli neile pahanduseks ja nemad oliwad kindlaste ette wõtnud, teda oma harjunud wiiside jisse sundida.

Zärgmisel korral kui tööjuhataja ära läks, wõis Paul rahulikult oma tööd edasi teha. Kui ta aga oma hõowli oma korwast kätte wõttis, leidis ta, et see täieste nüri oli ja ta pidi hulga aega ära wiitma, enne kui ta seda jälle terawaks sai. Tema ei saanud aru, kust see tuli ja kui tööjuhataja ajawitmise üle kaebas, wõis ta ainult ütelda, et hõowli-raud mõne minuti eest paremas korras oli.

Meenamööda sai see harjunud wiisiks. Richteri tööriist oli älati korratu ja ta ei wõinud seletada, mispärast ehk ta küll selgeste wõis arvata, kes seda tükki oli teinud. Sedasama arwas ka tööülewaataja ja leidis sellest, et tema truuwim ja usaldawam tööline teiste meelest oli haisema läinud. Tööriista nüritamise läbi raisatud aeg läks wiimaks liig suureks, ja et enam suuremat ega pahemat ei tuleks, lasti Paul lahti.

See sündis siis, kui tema kolmas laps, wäike tüdruk, riisi ehk sarlaki haigeks jäi ja waene Paul tarwitas täit troosti ja jõudu ülewalt, et niisugutel raskel usukatsel kindlaks jätta. Ta pidi ülekohut kannatama ja tarwitas Jumala armu, et ta jeda suutis kannatlikult kanda, iseäranis kui ta oma naese hädalist nägu nägi, kes ehmatades tema otja waatas, kui ta oma palga ta kätte andis ja asjalugu talle seletas. Warsti peale selle astus tema wend sisse ja Paul ootas nüüd etteheidete sadu tulewat: aga tema imestuseks ütles noormees: „Noh Paul, nüüd sa oled enesega walmis; oma wagaduse eest oled sa hea koha ära annud. Aga see on ka niipalju wäärt,“ lisas ta ohates juurde.

„Jah, nõnda on,“ wastas Paul, oma

wenna tõsist olekut imeks pannes. „Oma tõg olen ma kautanud, aga Jumala tõutusi ei wõi minult ükski wõtta, mida ta mulle oma Poja Jესuse Kristuse sees on annud.“

„Aga tõutused ei wõi ju mitte lapši toita ega neile mitte rohku osta,“ ütles noormees.

„Aga Jumala tahtmine wõib,“ vastas Paul, „tema tõutused on tema t htmise peale finnitatud. Mina ei taha kind mitte maha jätta.“ — „Meile, kes Jumalat armastawad, peawad kõik asjad heaks tulema.“

„Mina tean, et minu usk paljas tuhin ei ole,“ waid kindel südamega. „Sialgi pole ma uskunud, et usul nii hea alus on,“ ja nii südamliku käepigistusega läks ta wälja, et Paul imeks pannes üsna wait jäi.

Järgmisel hommikul leidis ta teda weel suurema imekspanemisega aina taga ootamas, et temaga seltsis kirikusse minna.

„Sul on õigus, Paul,“ ütles ta, kui nad kojutulles jutluse üle rääkiswad. „Min ei ole siitsaadil iial palju usust lugu pistanud, aga Jumala abiga tahan ma nüüd oma hinge õnnistust otsida ja oma usku ka tõotuas mitte enam unustada.“

Nõem, mida wenna meeleuwendus Pauli südamel äratas, pani teda peaaegu oma kur-

ba seisukohta unustama, kuni esmaspäew tuli, kus ta oma feltjiliji nägi wabrikusse minewat ja selle peale mõtles, misfugused häda ja haiguspäewad temal ees oliwad, kuna abihallikad korraga katki lõigati. Tema teadis, et lähemal muud tööd saada ei olnud ja wõttis nõuks kaugemale tööd otjima minna. Ta läks weel selfamal päewal linna, mis mõned penikoormad kaugel oli. Selle wahel saiwad tööliised teada, et Richter nende tigiduse põhjusel olla lahti lastud. See teadus ei olnud aga neile sugugi armast. Richter oli alati wiisakas ja lahke olnud, waluis igauhte teenima ja oli enam kui ühe hädast wälja aitanud. Sellepärast paniwad nad töö ülewaaataja liig rutulist tegu pahaks; ja kui wiimne ilma mingi põhjuseta sel hommikul töötuppa ei ilmunud, saatsiwad nad saadikud wabriku peremeeste juurde selle palwega, et Richter jälle saaks tagasi kutsutud.

Tema lahti lastmise põhjus otjiti üles ja weel selfamal õhtul ruttas tema wend linna selle teadusega, et ta peab wabrikusse tagasi tulema, aga mitte oma endise koha peale, waid ülewaaataja asemele, keda üleüldiselt olla lahti lastud. Tema feltjimehed ei olnud mitte tema ülemale tõusmise üle armu-

ladedad, waid soowisimad temale südamest õnne ja ütlefiatad, et temast üks hea m.ister saab, sest et ta ustaw ja aus tööline olla olnud, kes pole mitte kartnud oma usu eeskirju ka oma töötuas pidada.

Sind 5 kop.